

**SEGUIMENT I AVALUACIÓ
DELS PLANS D'ACCIÓ
DE L'AGENDA 21 LOCAL**

OFICINA TÈCNICA DE CANVI CLIMÀTIC I SOSTENIBILITAT
ÀREA DE MEDI AMBIENT
DIPUTACIÓ DE BARCELONA

1. INTRODUCCIÓ

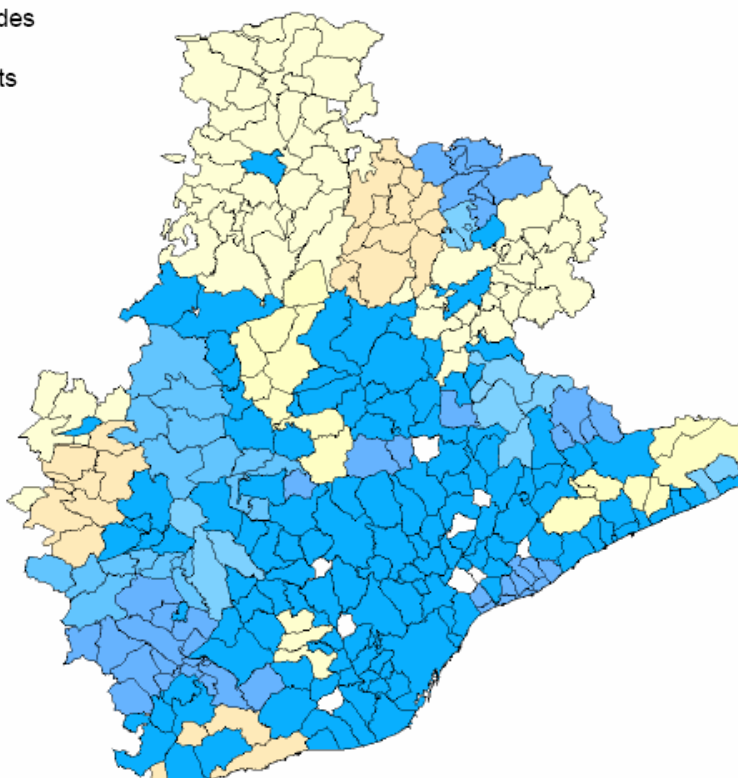
El programa d'Agendes 21 Locals de la Diputació de Barcelona es va iniciar el 1993, just un any després de la Cimera de la Terra. La primera Agenda 21 Local que va realitzar l'Àrea de Medi Ambient, va permetre la confecció d'una metodologia bàsica que ha estat adoptada i aplicada tant a Catalunya com en molts municipis d'altres autonomies de l'Estat.

Quasi vint anys després, les Agendes 21 Locals i els seus Plans d'Acció es mantenen com un dels instruments de planificació estratègica i sostenible més útils per a les administracions locals.

Per tenir un coneixement clar de com es va implantant l'Agenda 21 en un municipi, és de vital importància fer un seguiment i avaluació del seu desenvolupament; per això, l'Àrea de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona, ha format un equip de tècnics que es responsabilitzen del seguiment i avaluació de tots els Plans d'Acció amb la finalitat d'impulsar la seva execució i amb el repte de revisar, reformular i/o actualitzar totes les Agendes 21 a curt termini.

Aquesta tasca es va iniciar l'any 2002 sobre un total de 43 municipis, incorporant cada 4 anys les noves A21L, és a dir, en el 2006 l'estudi es va fer sobre 72 municipis i aquest any 2010 sobre 102 municipis.

Actualment l'aplicació d'objectius de mitigació i canvi climàtic està present en tots els programes dels ajuntaments, la majoria de municipis amb Agenda 21 s'han adherit al Pacte d'Alcaldes i s'ha realitzat el Pla d'Acció d'Energia Sostenible (PAES), per la qual cosa és un moment òptim per a què les Agendes 21 assolixin la seva màxima aplicació ja que són un instrument que serveix als ajuntaments per relacionar la planificació territorial amb les mesures de mitigació (en el nostre cas les sorgides dels PAES), amb l'adaptació al canvi climàtic, amb la sensibilització ciutadana i amb la sostenibilitat municipal

2. SITUACIÓ ACTUAL DE LES AGENDES 21 A LA PROVÍNCIA DE BARCELONA

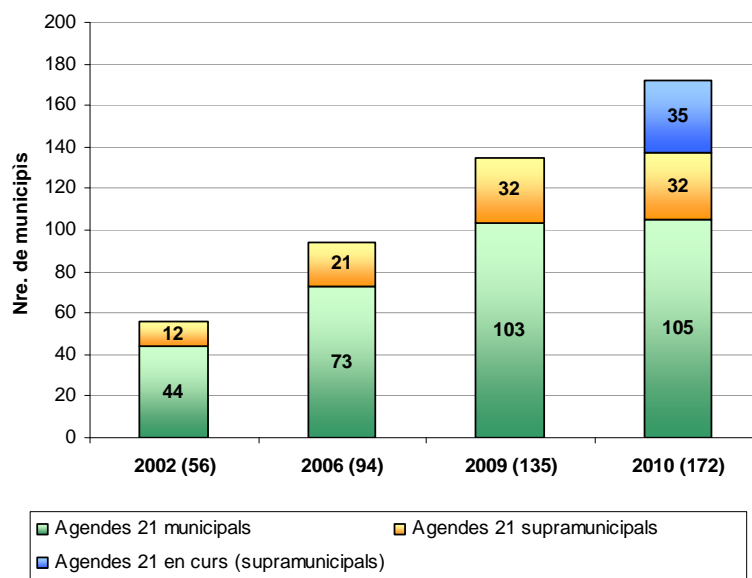
La Diputació de Barcelona des de l'inici va crear una base de dades per introduir tota la informació referent a les Agendes 21 elaborades.

En una primera fase es van analitzar les temàtiques i la tipologia de les accions de les Agendes 21 implantades i, últimament, s'ha realitzat una actualització d'aquestes dades cada 4 anys (2002, 2006 i 2010).

A la província de Barcelona, actualment 153 ajuntaments disposen d'Agenda 21 i 56 municipis estan en fase d'elaboració. Això representa el 67% dels municipis de la província, però si ho analitzem pel nombre d'habitants resulta que el 95% de la població té Agenda 21 al seu municipi.

Com es pot observar en el gràfic següent, des de l'inici del programa d'Agendes 21 Locals, el creixement del nombre de municipis amb Agenda 21 ha estat continu.

Gràfic 1 Evolució del nombre de municipis amb A21L

Les primeres Agendes 21 de la província de Barcelona eren majoritàriament de caràcter municipal ja que el procés va començar a la regió metropolitana, les capitals de comarca i els municipis del litoral, llocs amb gran densitat de població i fortes problemàtiques ambientals.

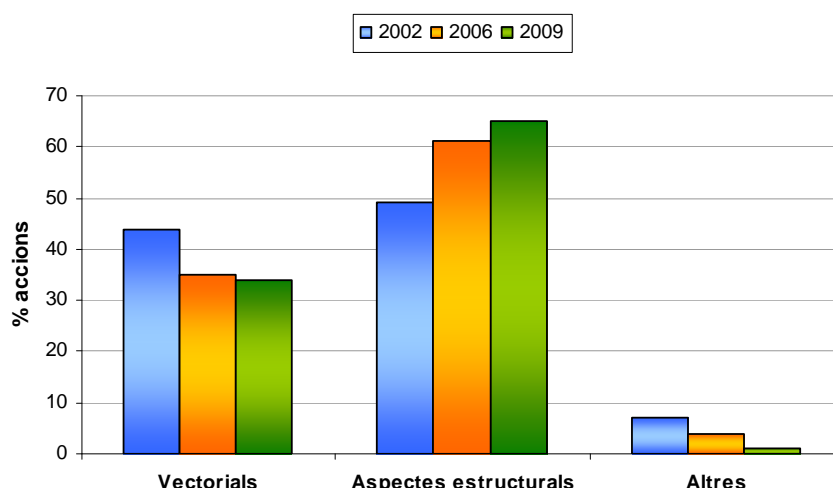
A mesura que es va anar desenvolupant el programa per donar resposta a municipis, majoritàriament de perfil rural, amb una densitat urbana menor i problemàtiques ambientals comuns, es dissenya un nou model de les Agendes 21 supramunicipals que agrupen municipis de característiques similars.

2.1. Avaluació dels plans d'acció per blocs temàtics

La temàtica de les agendes 21 es divideix en dos grans àmbits:

- **Aspectes estructurals:** agrupen aquells temes relacionats amb l'estructura i l'ordenació del territori, la mobilitat, els sistemes naturals, el funcionament i l'organització del municipi, la descripció dels models de comportament de la població i les activitats econòmiques.
- **Aspectes ambientals:** agrupen els temes relacionats amb el flux de l'aigua, l'energia i els residus, així com els aspectes relacionats amb la contaminació atmosfèrica i acústica.

Gràfic 2 Tendència dels diversos aspectes en les A21L

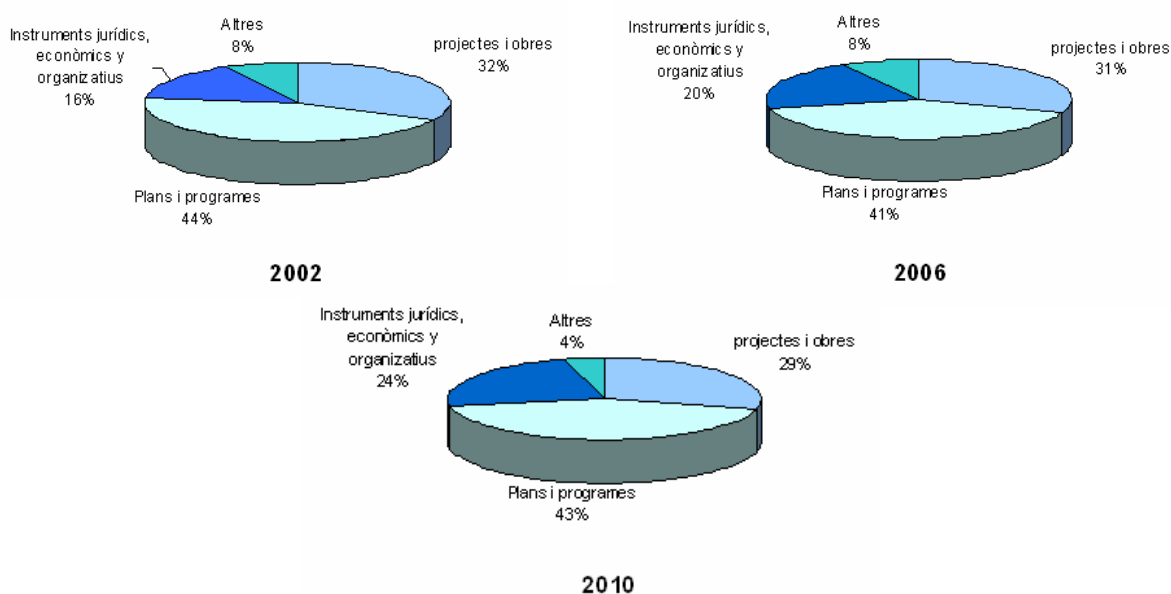

S'ha vist que els aspectes estructurals tenen cada vegada més pes en els Plans d'Acció que les accions corresponents als aspectes ambientals. Una de les raons és que es tendeix a definir més accions de prevenció ambiental sobre el territori i la ciutadania i menys accions que incideixen directament sobre aspectes ambientals. També s'observa que l'aspecte "altres" va perdent pes a causa de què les accions s'identifiquen més amb la temàtica corresponent.

2.2. Avaluació dels Plans d'Acció per tipologia

Pel que fa al tipus d'accions, l'avaluació demostra que la tendència és la creació de més instruments jurídics, econòmics o administratius com la posada en marxa de nous serveis o noves ordenances municipals. La tipologia que agrupa projectes, obres, programes i estudis tècnics manté el percentatge constant i en la tipologia de realització de plans i programes el percentatge disminueix lleument.

Gràfic 3 Tendència de la tipologia dels Plan d'Acció en les A21L

3. EL SEGUIMENT I L'AVALUACIÓ DE LES AGENDES 21 LOCALS

L'Àrea de Medi Ambient ha cregut oportú desenvolupar una línia de treball sobre l'avaluació dels Plans d'Acció com a eina bàsica per:

- El coneixement del desenvolupament dels processos d'Agenda 21 a la província de Barcelona.
- Afavorir el retorn als ajuntaments d'una informació vàlida i útil per desenvolupar els Plans d'Acció de l'Agenda 21
- La presa de decisions per part de l'Àrea de Medi Ambient en referència a les línies d'ajut i recursos dirigits als ajuntaments

3.1. Metodologia

El primer pas ha estat destinar personal tècnic per analitzar la base de dades existent i, a partir de les dades conegudes, determinar els punts dèbils de la mateixa i definir l'abast de l'estudi i establir la metodologia de treball.

S'han dissenyat els continguts de tres formularis per conèixer el grau d'implantació i el cost d'inversió del Pla d'Acció. La primera acció va ser realitzar una prova pilot en 10 municipis amb la finalitat de calibrar el grau d'adequació d'aquests i el grau de resposta dels ajuntaments.

Els formularis contenen la informació següent:

Formulari 1: dades generals sobre el desenvolupament de l'Agenda 21:

- Data d'aprovació del PAL pel Ple de l'Ajuntament
- Fases del procés
- Estat actual
- Característiques del procés de participació
  - Òrgan de participació creat a propòsit de l'Agenda 21
  - Procés de planificació paral·lel a la redacció del PAL
- Impuls i seguiment
  - Es disposa d'Oficina 21 i/o Observatori de Sostenibilitat
  - Es disposa d'òrgan de seguiment i quin nom rep.
  - Informació del PAL en la web municipal. Adreça web.

Formulari 2: Revisa l'estat d'execució de cada acció. L'avaluació es realitza segons el grau de ponderació següent:

0: sense dades	4: llarg plaç
1: executada	5: desestimada
2: en curs	6: periòdica
3: a curt-mig plaç	

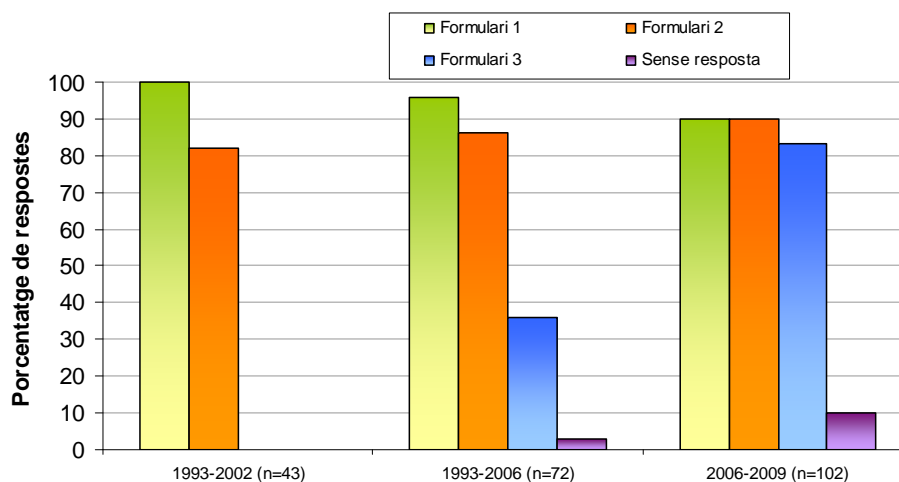
Formulari 3: L'objectiu és conèixer l'administració o entitat responsable de l'execució i l'ens responsable de la inversió, així com el cost real que ha suposat la realització de l'acció. En el cas que l'ajuntament hagi sigut el responsable de la inversió, s'analitza si s'ha efectuat amb recursos propis o ha necessitat d'una inversió externa

Una vegada definits els continguts dels formularis i posats a prova en els deu municipis pilot, el pas següent ha estat posar-se en contacte amb els tècnics de medi ambient dels **102** municipis objecte de l'estudi i enviar per correu electrònic els formularis 1, 2 i 3. Els tècnics

de la Secció de Planificació Ambiental Local de l'Àrea de Medi Ambient es desplacen al municipi per completar els formularis conjuntament amb els tècnics municipals.

Com es pot observar en el gràfic 3, la col·laboració dels ajuntaments ha augmentat pel que fa a la complimentació dels formularis 2 i 3 específics dels Plans d'Acció. Una raó és que la figura de tècnic de medi ambient està cada vegada més estesa en els ajuntaments i que els governs municipals són conscients de la importància estratègica del procés.

Gràfic 4: Col·laboració dels ajuntaments

Formulari 1: Qüestions generals de desenvolupament de l'Agenda 21

Formulari 2: Estat d'execució de les accions

Formulari 3: Inversió del Pla d'acció.

3.2. Obtenció de resultats

La Secció de Planificació Ambiental Local de la Diputació de Barcelona, una vegada completats els formularis ha obtingut la informació següent:

3.2.1 Dades generals del desenvolupament de l'Agenda 21

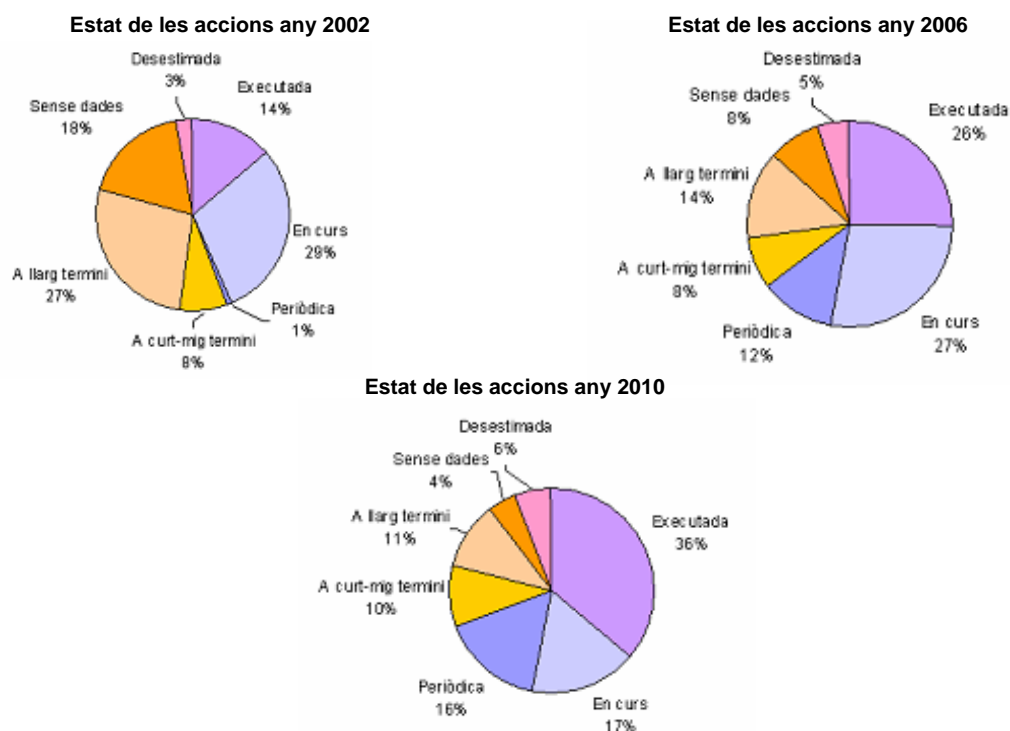
Aprovació de l'Agenda 21 Local per acord del Ple municipal: dels 102 municipis avaluats, 76 ajuntaments han aprovat el Pla d'Acció per acord de Ple, o sigui, aproximadament el 68%.

3.2.2 Grau d'execució de les accions dels Plans d'Acció

En l'estudi realitzat al llarg d'aquest any 2010, tenint en compte les accions executades i les que els ajuntaments tenen previstes a curt plaç sumen quasi el 80% del total d'accions dels Plans d'Acció. Això fa entreveure l'èxit de la implantació del procés d'Agendes 21 Locals i el compliment dels objectius de sostenibilitat local a la província de Barcelona.

Com s'aprecia en el gràfic següent, en cada un dels períodes d'estudi, 2002-2006-2010 augmenta el nombre d'accions executades.

Gràfic 5: Grau d'execució de les accions: períodes d'estudi, 2002, 2006 i 2010

A mesura que els ajuntaments van desenvolupant el seu Pla d'Acció, les accions amb terminis d'execució més llargs (mig i llarg termini) disminueixen en un percentatge considerable i en canvi augmenten les accions que estan previstes de realitzar a curt termini degut a que els ajuntaments cada cop tenen més en compte l'Agenda 21 a l'hora de planificar les seves polítiques i estratègies.

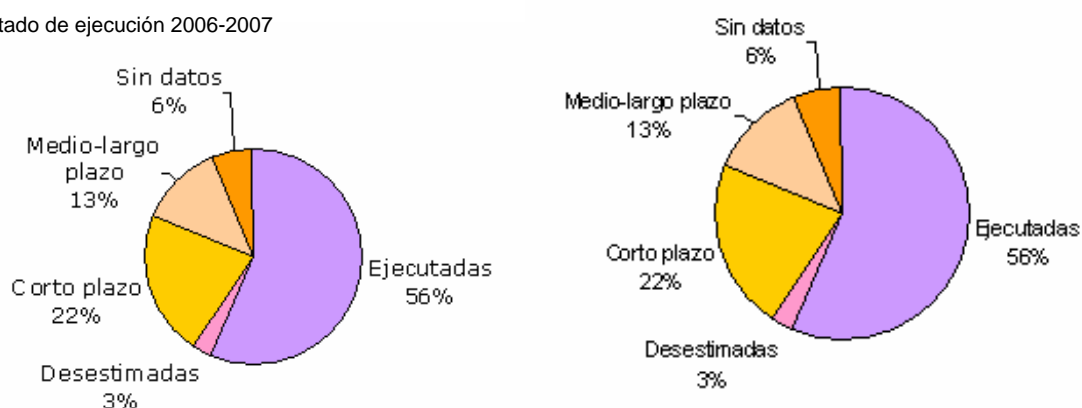
L'estat "sense dades" va disminuïnt, cosa que demostra un coneixement més gran del Pla d'Acció per la corporació municipal i reflexa que la transversalitat entre departaments va augmentant. La paulatina incorporació de tècnics de medi ambient en l'estructura dels ajuntaments també influeix en aquesta tendència a la disminució.

L'estat "desestimada" ha augmentat lleugerament des de l'inici de l'estudi i el motiu, en part, pot ser provocat per l'aparició de nova normativa ambiental o territorial que fa que algunes accions quedin obsoletes.

En l'últim estudi realitzat, o sigui en el 2010, s'inclouen els Plans d'Acció que s'han definit en aquest últim mandat, per la qual cosa els ajuntaments han tingut poc temps per desenvolupar les accions; tot i així, com es veu en el gràfic següent, el grau d'execució és elevat ja que més de la meitat de les accions estàn realitzades. És important destacar en aquest sentit, que l'experiència dels tècnics de la Diputació al llarg del període de desenvolupament de les Agendes 21 ha augmentat i els últims Plans d'Acció realitzats són més concrets i definits, cosa que ha fet també més fàcil l'execució de les accions.

Gràfic 6. Estat d'execució pels Plans d'Acció iniciats el 2006

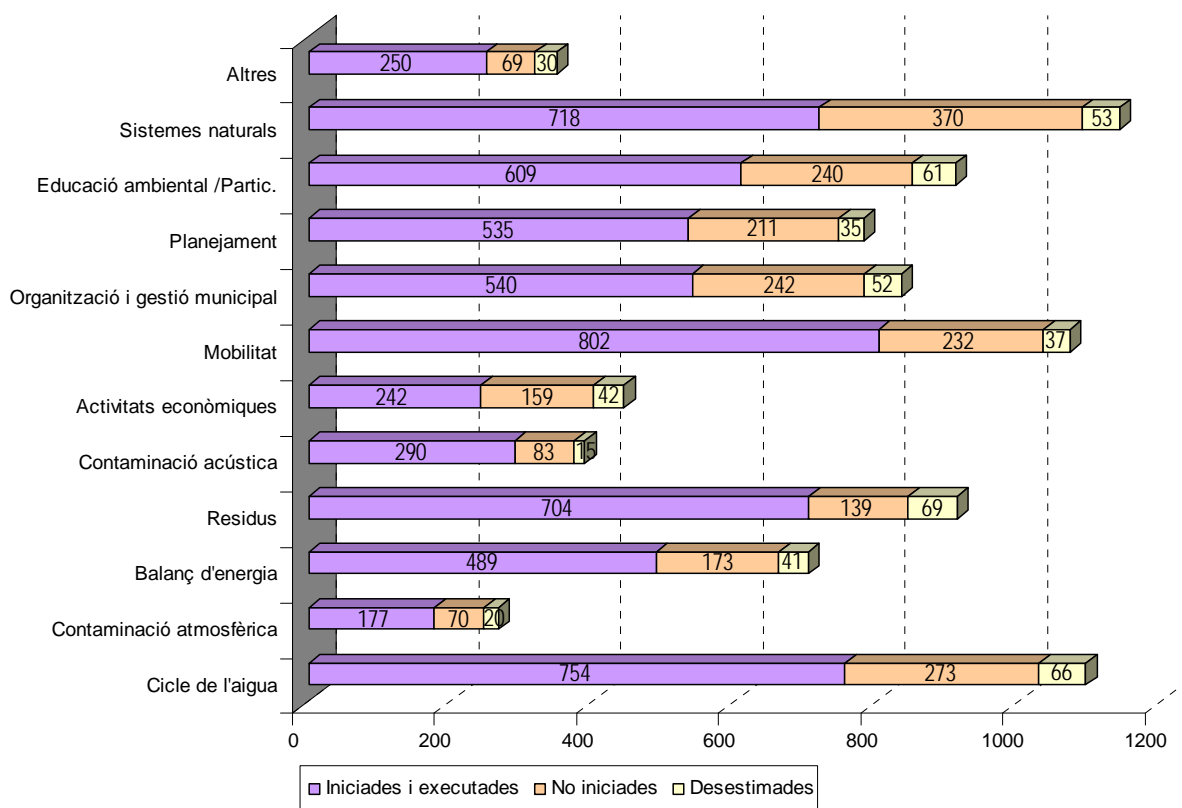
Estado de ejecución 2006-2007

3.2.3 Grau d'execució de les accions en funció de la temàtica

Per obtenir les temàtiques executades, es creuen les dades de les accions realitzades amb la seva temàtica corresponent, amb l'objectiu de conèixer on han destinat els ajuntaments més recursos i on han tingut més dificultats. A partir d'aquestes dades la Diputació de Barcelona podrà desplegar les seves polítiques de recolzament en aquells àmbits on els ajuntaments han tingut més dificultats creant programes concrets

Gràfic 7: Temàtica executada en nombre d'accions

Taula 1: Percentatge d'execució en funció de les temàtiques

Temàtiques	Percentatge d'execució
Activitats econòmiques	51%
Sistemes naturals i de recolzament	55%
Atmosfera	59%
Organització i gestió municipal	59%
Energia	60%
Sensibilització ambiental	60%
Aigua	63%
Planificació i ordenació territori	63%
Mobilitat	68%
Soroll	71%
Residus	76%
Altres	78%

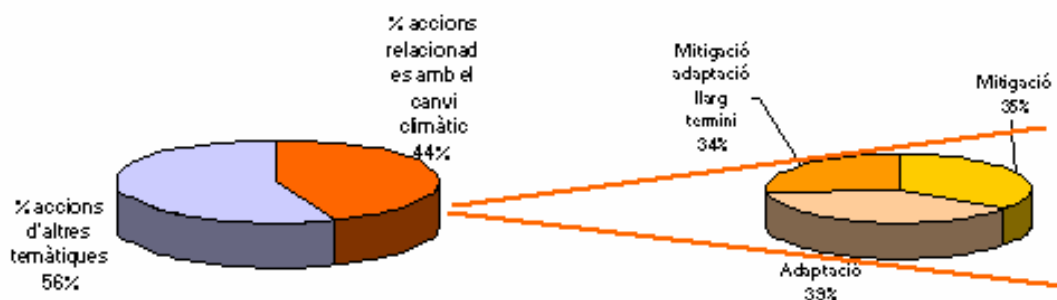
A partir de les anàlisis del gràfic 6 i la taula 1 es pot concloure que:

- Les temàtiques amb més nombre d'accions de tots els Plans d'Acció corresponen a la de sistemes naturals, amb 945 accions en total, i un percentatge d'execució del 58%. A continuació es troba la mobilitat amb 820 accions i un grau d'execució del 68%, i en tercer lloc les temàtiques relacionades amb el vector aigua amb 808 accions de las que 63% estan executades.
- Les temàtiques referents a organització i gestió municipal, a planificació i ordenació del territori i a sensibilització ambiental, presenten un nombre similar d'accions aproximadament 725 i també un percentatge similar d'accions executades al voltant del 62%
- Les temàtiques amb menys nombre d'accions corresponen majoritàriament a vectors ambientals com el cas del soroll i la contaminació atmosfèrica.
- S'observa que les temàtiques més executades corresponen als àmbits on els ajuntaments tenen desplegades més competències, com és el cas dels residus i el soroll respecte als aspectes vectorials i el planejament i la mobilitat urbana respecte als aspectes estructurals.
- Tal i com s'aprecia en el gràfic 6 i la taula 1 les accions corresponents al vector energia no han estat les més executades pels ajuntaments ja que encara queda el 40 % per realitzar. Un dels programes impulsat per l'Àrea de Medi Ambient en l'actual legislatura està relacionat amb l'àmbit de l'energia, concretament amb l'impuls dels Plans d'Acció d'Energia Sostenible i la línia de suport econòmic derivada del programa europeu ELENA, destinat a avançar en matèria d'eficiència energètica i consum d'energia provinent de fonts renovables. Aquestes ajudes faciliten que els ajuntaments puguin complir les accions d'energia incloses en l'Agenda 21 i fins i tot avançar més enllà.

3.2.4 Agenda 21 i Canvi Climàtic

El 63% de municipis amb Agenda 21 s'han adherit al Pacte d'Alcaldes i han realitzat el Pla d'Acció d'Energia Sostenible (PAES) amb el recolzament de la Diputació de Barcelona. Si no es comptabilitzen els municipis d'àmbit rural amb una població inferior a 1.000 habitants el percentatge de municipis amb Agenda 21 adherits al Pacte d'Alcaldes augmenta al 80%; per aquest motiu, dins d'aquest estudi s'ha considerat important analitzar les accions relacionades amb el canvi climàtic incloses en els Plans d'Acció, observant-se el resultat següent:

Gràfic 8: Percentatge d'accions de les A21L relacionades amb el canvi climàtic

Les accions de canvi climàtic dels Plans d'Acció representen el 46 % de l'A21L. D'aquest 46%, les accions relatives a mitigació i adaptació representen el 73% del total. La resta són accions de sensibilització ciutadana i planificació que a llarg termini contribueixen a la mitigació i adaptació (27%).

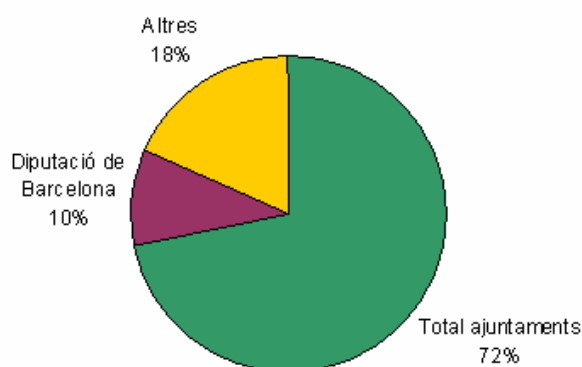
3.2.5. Inversions dels Plans d'Acció de les Agendes 21

Conèixer l'import econòmic de les inversions de les accions desenvolupades en el marc de les Agendes 21 és un repte difícil, ja que no tots els ajuntaments han pogut facilitar aquestes dades. Tot i així l'equip de suport tècnic de l'Àrea de Medi Ambient, ha fet un esforç per obtenir una estimació fiable. En canvi, el nombre total de les **accions executades** en les que les inversions han estat realitzades per l'Ajuntament, Diputació i/o altres administracions públiques sí que s'ha obtingut amb fiabilitat.

A partir de les accions executades s'han valorat:

3.2.5.1. Accions que han estat realitzades pels ajuntaments, subvencionades per l'Àrea de Medi Ambient de la Diputació de Barcelona o per altres administracions públiques.

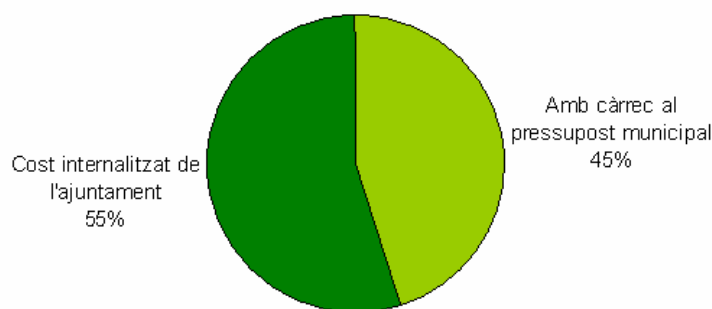
Gràfic 9. Distribució de la inversió en els Plans d'Acció

Com es pot veure en el gràfic 9, el 81% de les accions realitzades del Pla d'Acció la inversió ha anat a càrrec de l'Ajuntament, mentre que el 19% restant procedeix de subvencions o inversions d'altres administracions.

En les accions realitzades pels ajuntaments també s'ha avaluat el percentatge d'accions executades a càrrec del pressupost municipal i l'executat amb recursos interns.

Gràfic 10. Distribució de la inversió realitzada pels ajuntaments

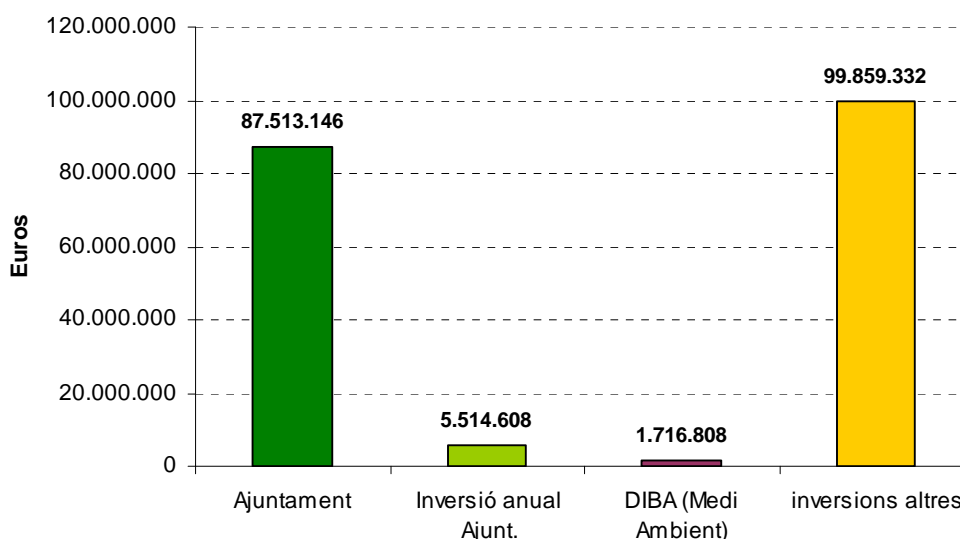
Com s'observa en el gràfic 10, les accions executades pels ajuntaments amb inversió econòmica o amb recursos propis, es troben pràcticament repartides igualitàriament.

Cal destacar que en els municipis menors de 15.000 habitants les accions executades amb recursos propis són més grans que les accions executades a càrrec del pressupost municipal ja que els tècnics municipals executen projectes enlloc de contractar-los externament.

3.2.5.2 Inversió econòmica dels Plans d'Acció 1993-2010

Com s'ha comentat anteriorment, obtenir les dades de la inversió econòmica dels Plans d'Acció ha estat l'aspecte més complexe de tot l'estudi, degut a què en alguns dels ajuntaments moltes de les inversions de les accions es realitzen des d'altres àrees o diferents a la de Medi Ambient, responsable de fer el seguiment de l'A21L. Tot i així, s'han conseguit resultats en alguns ajuntaments i aquests han estat extrapolats per obtenir una aproximació relativa. Actualment s'ha treballat per aconseguir que aquestes dades siguin més exactes.

Gràfic 11. Inversió econòmica

Dels resultats obtinguts es conclou que:

Més del 90% de la inversió econòmica dels Plans d'Acció prové dels ajuntaments. Això demostra un gran compromís de les administracions locals per al compliment de l'Agenda 21 i la millora de la sostenibilitat local.

4. CONCLUSIONS

- El 67% dels municipis de la província de Barcelona tenen realitzada l'Agenda 21 Local, cosa que representa que el 95% de la població de la província viu en un municipi amb Agenda 21.
- L'Agenda 21 Local és una eina bàsica per a la implantació de polítiques sostenibles en els municipis i ha aconseguit que les regiduries de Medi Ambient tinguin més pes específic en l'equip de govern.
- Les accions executades i les que els ajuntaments tenen previstes realitzar a curt termini sumen quasi el 80% del total d'accions dels Plans d'Acció.
- 20 municipis que van començar les A21L durant el període 1993 - 2002 han revisat el seu Pla d'Acció. La Diputació de Barcelona té el compromís de reformular les A21L de més de cent municipis durant el període 2010 -2014
- El 60% de municipis amb Agenda 21 s'han adherit al Pacte d'Alcaldes. Les accions de canvi climàtic dels Plans d'Acció suposen el 46%, de las que el 73% són relatives a la mitigació i adaptació.
- El 81% de les accions realitzades dels Plans d'Acció es realitzen amb càrrec als pressupostos municipals i als recursos propis.
- La revisió o actualització de les Agendes 21 s'efectúa mitjançant:
  - Càlcul dels indicadors de sostenibilitat
  - Adequacions a la nova legislació
  - Formulació de noves accions a partir de les ja realitzades
  - Incorporació de les accions PAES